

Bladluis

*Nieuwsbrief van de KNNV Alkmaar - Den Helder
dertiende jaargang, nummer 2, aug. 2024*

Veel activiteiten

De zomer loopt op z'n end. Na het natte voorjaar werd het gelukkig een stuk aangenamer om op pad te gaan. De afgelopen maanden waren er weer veel excursies. De Plantenwerkgroep had een interessant seizoen. De Strandwerkgroep schuimde de stranden af. Er waren weer enkele insectenexcursies en nachtvlindernachten en de Dinsdag- en Woensdaggroep hadden bijna wekelijks activiteiten. We staan weer aan de vooravond van een boeiend lezingenseizoen. Verder zijn de paddenstoelenexcursies weer gestart. Een natuurliefhebber heeft weinig rust.

Basiscursus paddenstoelen 2024

Wil je paddenstoelen in Nederland beter leren kennen en op naam brengen en heb je al enige voorkennis? Dan ben je bij de Nederlandse Mycologische Vereniging (NMV) aan het juiste adres. Samen met Paddenstoelenonderzoek Nederland en de Soortenacademie wordt vanaf 1 september 2024 weer de online Basiscursus paddenstoelen georganiseerd. Elke week krijg je een à twee uur les via onze digitale leeromgeving. De lesvideo's en verdiepingsstof kun je op elk gewenst moment en in je eigen tempo bekijken. De verdiepingsstof is geen verplichte lesstof maar het kan je kennis en inzicht verdiepen als je dat wilt. Meer informatie op: <https://www.mycologen.nl/onderzoek/basiscursus-paddenstoelen/>.

Lezing over wespen

De lezing van het seizoen! Woensdag 25 september, aanvang om 19.30 uur: "Wespen in Nederland", door Wim Klein en Theo Peeters. De lezing vinden plaats in het Wijkcentrum Overdie, Van Maerlantstraat 8-10 in Alkmaar

Het wordt tijd voor een reëler beeld van 'de' wesp. Een beeld dat beter in verhouding staat tot de fascinerende veelzijdigheid van deze belangrijke insecten. In Nederland komen meer dan 5000 verschillende soorten wespen voor, met een grote diversiteit in uiterlijk en levenswijzen. Van jagende tot bloembezoekende volwassen wespen. Van insectenetende tot plantenetende larven. Van sociale tot parasitaire soorten. Daarom hebben Naturalis Biodiversity Center, EIS Kenniscentrum Insecten, de Wespenstichting, de Nederlandse Entomologische Vereniging en de jeugdbonden JNM en NJN, 2024 uitgeroepen tot het Jaar van de Wesp.

In het Jaar van de Wesp zetten we wespen in het zonnetje. In 2024 organiseren we allerlei publieks- en onderzoeksactiviteiten, zoals onder andere lezingen en excursies en de wespentelling. Doel is om te laten zien waarom we wespen juist moeten waarderen. Om meer mensen kennis te laten maken met de diversiteit in uiterlijke en leefwijze van deze interessante dieren. En om geïnteresseerden beter in staat te stellen om verschillende soorten te herkennen. Tot slot willen we stimuleren om de omgang met sociale wespen te verschuiven van verdelgen naar behoud.

1.000-soortendag Den Helder

Op 8 juni vond de 1000-soortendag plaats in Den Helder. Het bezoekerscentrum De Helderse Vallei was weer de uitvalsbasis voor een dag met excursies en struinen door de natuur. Het doel was om de rijke biodiversiteit van Den Helder in beeld te brengen. Er was een planten en mossenexcursie, een insectenexcursie. We hebben gekeken naar waterbeestjes. De dag werd besloten met een nachtvlindernacht. Los daarvan zijn er veel losse waarneming gedaan. Helaas ging het eind van de middag regenen en was het 's avonds tijdens de nachtvlindernacht vrij fris. De 1.000 soorten hebben we deze keer niet gehaald. De teller bleef steken rond de 850. Ook een mooi resultaat!

Bijzondere vondsten waren onder andere de kleine modderkruiper, de vlierbloesemgalmug, de heideringelrups, lamsoorroest, de broekboswimperzwam, dijkstrontjesmos, groot takmos en, niet verwonderlijk voor Den Helder, een aantal zilte plantensoorten, zoals zeewolfsmelk, zeewinde, zeekool, zealsem en zeepostelein.

De pers was ook aanwezig, zodat er een leuk krantenbericht over de dag in de Helderse editie van het Noord-Hollands Dagblad verscheen.

Soorten	
Planten	345
Vogels	75
Vliegen en muggen	74
Nachtvinders en micro's	66
Mossen en korstmossen	62
Kevers	47
Wantsen, cicaden en plantenluizen	43
Geleedpotigen (overig)	41
Algen, wieren en eencelligen	28
Weekdieren	21
Bijen, wespen en mieren	16
Insecten (overig)	10
Zoogdieren	8
Reptielen en amfibieën	4
Dagvlinders	2
Libellen	2
Vissen	2
Sprinkhanen en krekels	2
Overige ongewervelden	2

Van gerande kniptor tot grijze bolsnuitkever

Jan Ambricola

Den Helder ■ Na vijf jaar afwezigheid vindt zaterdag de 1.000-soortendag plaats in Den Helder. Onder auspiciën van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV) is het de bedoeling dat er zoveel mogelijk biodiversiteit in kaart wordt gebracht.

Zodra een soort wordt gespot, wordt er melding van gemaakt op de website waarneming.nl. Pieter Korstanje uit Alkmaar, in het dagelijks leven beleidsmedewerker Natuur en Landschappen in Bergen, legt uit hoe de excursie precies in zijn werk gaat.

„Vandaag nemen we vier soorten onder de loep, soms letterlijk”, begint hij. „Tijdens excursies die ongeveer anderhalf uur duren gaan we op zoek naar planten en mossen, insecten, waterbeestjes en vanavond gaan we met sterke lampen nachtvinders lokken en gebruiken we een batdetector om vleermuizen waar te nemen. Andere flora en fauna mag vandaag ook worden waargenomen.”

Hij denkt dan aan bijen, vogels, zoogdieren, reptielen of andere amfibieën. „Via waarneming.nl doe je je melding en dat wordt dan geregistreerd. Het systeem zorgt ervoor dat er geen dubblures kunnen voorkomen.”

Grote Trap
Er worden wel eens geintjes mee uitgehaald, vertelt Korstanje. „Zo was op Texel eens een vogel gesignaleerd genaamd de Grote Trap. Er stond toen een foto bij van een trap in een weiland, maar over het algemeen zijn natuurlieliehebbers serieuze mensen. Als er twijfels zijn wordt het door deskundigen nagekeken.”

Niet alleen de Helderse Vallei is de locatie waar waarnemingen kunnen worden gedaan. Dat is vandaag in en rond heid Den Helder mogelijk. Wandelers of fietsers die geen zin hebben in een excursie kunnen op eigen gelegenheid de natuur intrekken en hun waarnemingen vastleg-

Chris toont trots zijn vangst.

FOTOS REDMUS

gen middels de app van de website. Korstanje laat zien op zijn mobielletje dat er om één uur 's middags 302 waarnemingen zijn gedaan die resulteren in 261 verschillende soorten.

Helderse natuur onderzoeken tijdens 1.000-soortendag

„Het zou mooi zijn als we het aantal soorten van vijf jaar geleden gaan overtreffen”, hoopt hij. Toen waren het er nog. Maar de dag is nog jong en het blijft lang licht. Dan is het tijd om op pad te gaan. Moeder Samantha van Uggelen is met haar vijf jonge kinderen klaar voor de insectenexcursie. „Ik kom hier bijna dagelijks, want ik woon om de hoek. Mijn kinderen zijn gek op de natuur en wat er allemaal leeft.”

Loepglasje

Ze hebben allemaal plastic bakjes mee, sommige zijn voorzien van een loepglasje om strals hun vangst beter te kunnen bekijken. Korstanje wordt vergezeld door Mario Renden uit Den Helder die gewapend is met een sleepnet en een kloppet. In de

Donkere Duinen maait Mario met zijn sleepnet door het hoge gras en legt de vangst op het witte kloppet. Direct stuurt Korstanje twee waarnemingen via de app door. Het betreft de gerande kniptor en grijze bolsnuitkever. Hoewel de kinderen van Van Uggelen een beetje bang zijn voor spinnen hebben ze bijzonder veel belangstelling voor het ander gewieremil op het net.

„Kijk eens wat ik heb, een groene rups”, roept zoon Chris enthousiast. In zijn bakje kruipt een piepklein rupsje rond van een halve centimeter. Zijn zusjes lijken oprecht verdrietig als Renden een cendagsvlieg laat zien en er zakkelijk aan toevoegt dat dit de laatste dag is van het vliegje.

Ruw parelzaad

Voor Jeanette den Herder, de excursieleider voor planten en mossen hebben de meeste soorten geen geheimen meer. „Toch was ik vanochtend even op het Kuitje en daar zag ik zoutplanten die bij ons in Castricum niet ziet. Onlangs zag ik bij ons in de duinen ruw parelzaad en dat is hier ook vrij zeldzaam. Maar de natuur blijft mij verbazen en het is goed als kinderen op jonge leeftijd hiermee in contact komen. Dat is het begin van het behoud van alles.”

Volop belangstelling bij de excursie. Rechts gidsen Pieter Korstanje en Mario Renden.

Bron: NHD

Lezing in Den Helder door Jan Boshamer: Als muizen nou eens géén muizen blijken te zijn?

Een lezing door Jan Boshamer georganiseerd door de KNNV Alkmaar-Den Helder.
Zaterdagmiddag 28 september om 13.30 uur in Bezoekerscentrum "De Helderse Vallei".
Adres: De Helderse Vallei 9-11, 1783 DA Den Helder. Toegang gratis.

Kleine zoogdieren zijn lastig te onderzoeken. Deze dieren laten zich niet zo gemakkelijk zien, behalve als de kat bijvoorbeeld een muis of spitsmuis gevangen heeft. Als het beestje klein is en een vacht heeft wordt het al snel een muis genoemd, is het iets groter dan is het een rat... Is dat zo? Wat nou als de muis toch geen muis blijkt te zijn? Enig idee hoeveel verschillende soorten 'muizen' er in onze directe omgeving leven?

Om te beginnen is de omschrijving 'muis' al een verkeerde; spitsmuizen bijvoorbeeld zijn wel klein, maar zeker géén muizen! Spitsmuizen zijn insectenetters en daarmee eerder verwant aan de mol en egel. Vleermuizen hebben vleugels, dus dat zullen dan wel geen gewone muizen zijn.... En dan zijn er nóg twee groepen die behalve het 'muis' in hun naam, niets met elkaar gemeen hebben en daarmee voor een hoop verwarring zorgen. Dit zijn de woel- en ware (echte) muizen. Tijdens de voordracht op 28 september 2024 probeert Jan Boshamer wat orde in de chaos te scheppen en wordt er wat dieper in op deze 'kleine zoogdieren'. Na de pauze volgt er een 'verdiepende doe-activiteit', die meehelpt de verschillende diergroepen in het vervolg goed uit elkaar te kunnen houden.

Behalve naar hun uiterlijke kenmerken kijken we ook naar hun plaats in de voedselketen en hun belang voor het complete ecosysteem. Terloops komen ook verschillende andere zoogdieren aan bod die we in onze omgeving, tot soms vlak bij huis, aantreffen.

Jan Boshamer is als natuurliefhebber al jaren gefascineerd naar kleine zoogdieren die in onze naaste omgeving voorkomen. Natuurliefhebber sinds de lagere school en lid van de Zoogdierverseniging en de KNNV. Afkomstig uit het onderwijs en daarom altijd bereid anderen over zijn interesses te vertellen.

Dwergmuis, foto Jan Boshamer

Nieuw in onze omgeving!!

nieuw

Tijdens de nachtvliedernacht bij Herenboeren Duinstreek verscheen de goudsbloemboorvlieg op het laken. Een soort die Nederland aan het veroveren is.

Het vlakbloempje was nog niet eerder in Alkmaar gevonden. Tijdens de laatste excursie van de Plantenwerkgroep werd het tussen de straatstenen ontdekt.

nieuw

nieuw

Een nieuwe sabelsprinkhaan is bezig met een snelle opmars. De grote spitskop is ook al aangetroffen in het Noordhollands Duinreservaat.

Van de KNNV Uitgeverij

Handboek Libellenlarven en hun huidjes

Verschijnt rond 25 september 2024 – Voorintekenactie: bestel nu voor € 79,95 i.p.v. € 89,95. Deze actie is geldig t/m 30 september 2024. Zodra het boek is verschenen krijgt u uw exemplaar toegestuurd. Libellen brengen het grootste deel van hun leven onder water door als larve. Als ze volgroeid zijn vind je de larvenhuidjes aan de waterkant. De libel zelf is meestal al verdwenen. De aanwezigheid van de larvenhuidjes zegt veel over de kwaliteit van het water.

‘Handboek Libellenlarven en hun huidjes’ bundelt alle beschikbare kennis over ecologie en is specifiek gericht op de determinatie van alle 87 soorten libellenlarven en hun huidjes in Noordwest-Europa. Het werk bevat een determinatiesleutel, soortbeschrijvingen en uniek fotomateriaal waarop alle details in beeld worden gebracht.

- Meer dan 2500 unieke foto's van de larvenhuidjes, de larven, de volwassen libellen en de biotoop
- Beschrijft 87 soorten libellen (Anisoptera) en waterjuffers (Zygoptera)
- Compleet voor Noordwest-Europa
- Uitgebreide soortbeschrijvingen en determinatiesleutel voor de libellenlarven en huidjes
- Vergelijkende platen van larven en hun huidjes en belangrijke details
- Foto's van de volwassen libel en biotoop met daarin de uitsluipplaatsen aangegeven
- Herkenning, zeldzaamheid, voorkomen en ecologie en gedrag
- Praktische waarnemingstips
- Achtergrondinformatie over het zoeken, verzamelen, prepareren en aanleggen van een eigen collectie
- Een uniek handboek voor liefhebbers en professionals zoals studenten, ecologen, natuurbeheerders en onderzoekers

‘Handboek libellenlarven en hun huidjes’ is een geheel herziene en geactualiseerde uitgave van de eerder verschenen fotogidsen ‘Larvenhuidjes van Libellen’ en ‘Larven van Libellen’.

Voor natuurliefhebber tijdelijk te huur in Den Helder

Ruime benedenverdieping, periode 1 september 2024 – 1 juni 2025. Vrijstaand huis met grote, wilde tuin. Privacy: boven wordt niet verhuurd. Rustige buurt. Indeling: hal, 1 slaapkamer met aangrenzende badkamer, tweede toilet, keuken met bijkeuken, ruime woonkamer met schuifpui naar de tuin. Garage. Geschikt voor 1 persoon of stel; geen huisdieren. Gemeubileerd. Huur (inclusief) voor 1 persoon 1.000 euro, voor stel 1.200 euro per maand. In verband met verblijf in het buitenland van de eigenaren hebben wij een voorkeur voor huurders die zich kunnen redden in de Nederlandse taal. Info: mailrien@yahoo.com

Paddenstoelenexcursies weer gestart

Op 17 augustus werd de aftrap gegeven van het nieuwe paddenstoelenseizoen met een excursie in het Oude Hof, in Bergen. Martijn Oud leidde een groepje geïnteresseerde paddenstoelenliefhebbers door het gebied. Het mooie zomerweer had ervoor gezorgd dat er nog maar weinig paddenstoelen waren te vinden. Ondanks de natte eerste helft van het jaar, was het nu te droog voor de paddenstoelen. Toch lukte het om wat soorten te ontdekken. Topstuk was de zwavelzwam, die er met zijn prachtig felle kleur fotogeniek bij stond.

De komende maanden worden er weer geregeld paddenstoelenexcursies georganiseerd. Meer informatie is te vinden op de website.

zwavelzwam

geelbruin plooirokje

vissige russula

kleverig koraalzwammetje

gestippelde houtvlinder

kruiskruidvedermot

dennenpijlstaart

De afgelopen maanden zijn er verschillende nachtvliedernachten georganiseerd. Het is altijd weer spannend wat er op het laken komt.

brandvlervlinder

rozenblaadje

kleine hermelijnvlinder

bruine eenstaart

braamvlinder

gerimpelde spanner

agaathvlinder

walstropijlstaart

Plantenwerkgroep rondt seizoen af

Het excursieseizoen voor de Plantenwerkgroep zit er weer op. De avonden zijn weer te kort om op pad te gaan. Het seizoen begon in het natte voorjaar. Een aantal excursies konden vanwege regenval niet doorgaan. Toen het wat droger werd zijn verschillende excursies georganiseerd in het duingebied. Verder werden onder andere de natuurcompensatie op de Boekelermeer bezocht, het Parnassiapark in Bergen aan Zee, duinrellen bij Groet en ook weer een aantal excursies in het stedelijk gebied. Tijdens de laatste excursie wordt de binnenstad van Alkmaar bezocht.

Alle excursies zijn inventarisatieexcursies, waarbij wordt geprobeerd om alle planten die we tegenkomen op naam te brengen. Meestal levert dat een lijst van meer dan honderd soorten per avond op. Wanneer we een plant tegenkomen die we zo gauw niet op naam kunnen brengen wordt de Flora erbij gepakt. De excursies zijn altijd leuk en leerzaam en je ziet in korte tijd erg veel. Ga volgend seizoen gerust een keer mee!

Pieter Korstanje

Insecteninventarisatie Herenboeren Duinstreek.

Op verzoek van Herenboeren Duinstreek bracht een aantal insectenliefhebbers van de KNNV op 2 augustus een bezoek aan de landerijen van de Herenboeren aan de Groeneweg in Bergen. Het doel was om samen met vrijwilligers van de Herenboeren een indruk te krijgen van de insectenrijkdom op het terrein. Omdat het 's avonds een mooie avond was om ook naar nachtvlinders te kijken bestond de inventarisatie uit twee delen. 's Middags werd het terrein rondgegaan om te onderzoeken wat er in de verschillende biotopen was te vinden. 's Avonds werden er lakens opgehangen met felle lampen ervoor om de nachtvlinders te lokken. Het resultaat is verrassend. In totaal werden er in één dag zo'n 250 verschillende soorten op naam gebracht!

We begonnen de inventarisatie met het afstruinen van de bloemrijke stroken. Hier vonden we verschillende wantsen, zweefvliegen, hommels en vlinders. Een grappige soort is de klaverzoenvlieg. Dit is een klein wenkvliegje, dat voortdurend met zijn vleugels wenkende gebaren maakt. Er vlogen een paar dagvlinders, zoals bruin zandogje, hooibeestje en Icarusblauwtje.

De natuuroever bleek rijk aan insecten. We vonden hier bijvoorbeeld op het tandzaad de tandzaadboorvlieg. Boorvliegen hebben een prachtige tekening op de vleugels en zijn vaak gebonden één bepaalde plantensoort. Verder waren er verschillende kevertjes te vinden op de oever, zoals de gewone oeverloopkever en verschillende oeverwantsen.

Tenslotte bekeken we de kruidtuin. Hier vloog onder andere de kleine parelmoervlinder, die we vooral kennen uit het duingebied. Alles wat hier in bloei staat heeft een aantrekkende werking op insecten.

Toen het donker werd begon de lijst waarnemingen snel te groeien. Er kwamen naast nachtvlinders ook veel vliegen, muggen, kevers, wantsen en andere insecten op het licht af. Er zaten verschillende zeldzaamheden tussen al die waargenomen soorten. Overdag vonden we bijvoorbeeld de klepwespblaaskop. Op het laken verschenen 's nachts onder andere zeldzaamheden als de geelbruine rietboorder, de bruine haakbladroller, de kruiskruidvedermot, de schildwesp *Chrysopophthorus hungaricus*, de gevlamde grasuil, de venstervlekmot, de schijnbiesbladroller, de schaduwfruitbladroller, de prachtmot en de goudsbloemboorvlieg. Deze laatste soort is vanuit het zuiden aan een opmars bezig en heeft nu dus ook onze contreien bereikt.

Alles bij elkaar genomen een mooie lijst van waarnemingen!

Kopij Bladluis

Kopij voor de volgende Bladluis kan naar Pieter Korstanje: vbs@regioalkmaar.knnv.nl

